

เทศน์เช้า วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เอานะ ตั้งใจฟังธรรมะ เรามาให้กัตตอาหารเป็นทาน ให้กัตตอาหารเป็นทาน ให้ชีวิต สิ่งที่ทำให้ชีวิต แก่โรคความหิว ความหิวความกระหายใจ เราได้ปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อดำรงชีพ เราให้กัตตอาหารเป็นทาน

เวลาไปถึงวัด เราคบขันจิต พระให้ธรรมเป็นทาน ให้ธรรมเป็นทานก็เทศน์นี้ให้ธรรมเป็นทาน ให้ธรรมเป็นทานเพื่อสติเพื่อปัญญาของเรา เพื่อชีวิตของเรา เพื่อความรุ่งเรืองในชีวิตของเรา รุ่งเรืองที่ไหน รุ่งเรืองในหัวใจของเรา เราจะต่ำต้อยในสายตาของชาวโลกขนาดไหนก็แล้วแต่ แต่ในหัวใจเราเบิกบาน หัวใจเรามีความสุขของเรา เรามีสังฆธรรมในหัวใจ เวลาทุกข์เวลายาก เราทุกข์ยากทางโลกใจ แต่ชุดงควัตรๆ เป็นประเพณีของพระอริยเจ้า

เราอยากมีคุณธรรมในหัวใจ พระอริยเจ้าเขาทำตัวกันอย่างไร ถึงเราจะทำตัวไม่ได้ เราก็พยายามจะปีนบันได เราพยายามจะทำตัวเราให้มีคุณค่าขึ้นมา ถ้าเรามีคุณค่าขึ้นมา มันจะทุกข์มันจะยากขนาดไหน เห็นไหม มนุษย์เราจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร ความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะ ถ้ามีความเพียร มีความวิริยะ ความอดุสาหะ นี้ประเพณีของพระอริยเจ้า ชุดงควัตรเป็นประเพณีของพระอริยเจ้า พระอริยเจ้าดำรงชีพอย่างไร ดำรงธาตุขันธ์อย่างไร

ท่านดำรงชีพของท่านด้วยคุณธรรมในใจของท่าน ในใจของท่านเพราะมีธรรมของท่าน ท่านมีความสุขในใจของท่าน แต่ร่างกายมันต้องการอาหาร ร่างกาย ปัจจัยเครื่องอาศัย มนุษย์ เราभिณฑบาคเลียงชีพ เลียงชีพไว้ทำไม เลียงชีพไว้ศึกษามันไง ศึกษาชีวิตนี้ ศึกษาจิตใจของเรา ศึกษาการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะนี้ สิ่งที่ยืนว่ายตายเกิดมันมาจากไหน เวลาคนที่มีความคุณธรรม มีความธรรมที่ไหนด

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ตรัสรู้ธรรมในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ ในใจนั้นมันสว่างโพล่งขึ้นมาใจ ในใจนั้นมีศรัทธามีความเชื่อ ไปค้นคว้ามากับเจ้า

ลัทธิต่างๆ ๖ ปี ทำขนาดไหน เขาชื่นชมยกย่องขนาดไหน โลกธรรม ๘ เขาชื่นชมยกย่องนะ “เจ้าชายสิทธัตถะ มีความรู้เสมอเรามีปัญหาเหมือนเรา ให้เป็นศาสดาได้ๆ” อพารคาบส อุทกคาบสยกย่องเจ้าชายสิทธัตถะ

เจ้าชายสิทธัตถะไม่เอา เพราะอะไร เพราะว่าจิตใจมันไม่สว่างโพล่งไป จิตใจมีความลึกลับสงสัย จิตใจมันอมทุกข์อยู่ จิตใจยังมีสิ่งใดฝังรากอยู่ในใจ ท่านมากำหนดอานาปานสติ แล้วท่านมาใช้สติปัญญาของท่าน เวลาจิตมันสงบแล้ว บุพเพนิวาสานุสติญาณ ระลึกอดีตชาติไปได้ยาวไกล ไม่มีต้น ไม่มีปลาย ไม่มีที่สิ้นสุดเลย นี่การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ดิ่งกลับมาๆ เวลาจุตูปปาตญาณ ถ้าจิตมันไม่สิ้นกิเลสแล้วมันต้องเกิดของมัน ต้องเกิดของมันเพราะมันมีเวรมีกรรมของมัน

พระโพธิสัตว์ก็สร้างแต่คุณงามความดีก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ แต่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะด้วยคุณธรรม เวียนว่ายตายเกิดด้วยคุณงามความดี ถ้าเกิดมาก็ไม่ต้องมาทุกข์มายากจนเกินไป ถ้าไม่ทุกข์ไม่ยากขึ้นมา ไม่ทุกข์ไม่ยาก เป็นพระเวสสันดรโดนเขาจับไปออกไปจากราชวัง ไม่ทุกข์ไม่ยาก ไม่ทุกข์ไม่ยากด้วยการดำรงชีพไป เพราะเป็นพระโพธิสัตว์มีอำนาจวาสนาบารมีไป แต่มันทุกข์มันยากในหัวใจ

คนมีคุณงามความดีขนาดไหน ยกย่องขนาดไหน มันมีคุณภาพขนาดไหน มันมีความรับผิดชอบมาก ถ้ารับผิดชอบมากก็อยากจะสร้าง อยากจะทำสิ่งใดที่เป็นคุณประโยชน์ให้มากขึ้นๆ มันมีความทุกข์ๆ ตรงนั้นไป ความทุกข์ที่คุณงามความดีไป ถ้าคุณงามความดีอย่างนั้น เราเลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง แล้วเลี้ยงชีพไว้ทำไม ก็เลี้ยงชีพไว้ศึกษาไป ศึกษาหัวใจของเราไป หัวใจที่มันสุขมันทุกข์อยู่นี่ไง ถ้ามันสุขมันทุกข์อยู่นี่

เราเกิดมาเป็นฆราวาส เราเกิดมา เกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราก็ปรารถนาความสุขของเรา ถ้าความสุขทางโลกของเขา คนที่จิตใจเขาต่ำต้อย เขาหาสิ่งใดพอประทังชีวิตของเขาได้ เขาก็มีความสุขของเขา คนที่มีสถานะทางสังคมสูงส่ง เราจะหาขนาดไหน เราก็ยังอยากจะได้มากขึ้นไปกว่านี้ นั่นคือค้นหาความทะยานอยากไป

แต่หน้าที่การงานของเรามันเป็นหน้าที่การงานของเรา มันเป็นเรื่อง เป็นมรรค เป็นมรรคคือว่ามันเป็นการวัดคุณภาพของคนไป คนเราจะมีคุณภาพเพราะมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของตนใช่ไหม ใคร

มีหน้าที่การงานของคุณแล้วทำหน้าที่การงานของคุณประสบความสำเร็จ ทำงานหน้าที่ของคุณดีงาม
นั่นไง เขาวัดกันตรงนั้นไง คนเรามีคุณภาพ มีคุณภาพที่การแสดงออกของหัวใจนั่นไง

ถ้าหัวใจนั้นแสดงออก ถ้ามันมีความทุกข์ความยากขนาดไหน มันมีความทุกข์ความยาก
ความทุกข์ความยาก เรามีศรัทธามีความเชื่อในศาสนา เวลาเรามาประพฤติปฏิบัติในวัด มาในวัดในวา
ผู้ที่บวชมาแล้วมาคนนอนผ่อนอาหาร พยายามขวนขวายของเรา กระทำของเรา มันเป็นความทุกข์ใหม่
มันเป็นความทุกข์ทั้งนั้นนะ แต่ความทุกข์อย่างนี้ทำไมมันรื่นเริงอาจหาญล่ะ

เวลาความทุกข์ของเรา ครูบาอาจารย์ของเราท่านเดินจงกรมทั้ง ๗ วัน ๗ คืนอย่างนี้ ดูหลวงปู่
ตื้อท่านนั่งภาวนา ๒๔ ชั่วโมงอย่างนี้ ท่านทำทำไม มันทุกข์มันยากใหม่

ถ้าเราทุกข์เรายาก เรามาวัดมาวาเราก็จะมาสุขสบายของเรา มาผ่อนคลายของเรา มาผ่อน
คลาย มาผ่อนคลายอะไร

นี่ไง เรามาค้นหาสิ เรามาค้นหาโรคภัยไข้เจ็บในหัวใจของเรา ถ้าเรามาค้นหาโรคภัยไข้เจ็บ
ในหัวใจของเรา ใครมีจริตนิสัยอย่างไร ดูสิ โทสจริต โมหจริต โลภจริต คนโลกจريتลุ่มหลงไปทั่ว
ใครจะยังไม่ทันเสนอลังใด เชื่อเขาไปก่อนแล้ว คนโลกจريتมันจะเอาอย่างเดียว มันจะดัง มันจะใหญ่ มัน
จะมีอำนาจ ไอ้โทสจริตมันก็มีแต่ความโกรธ นี่ไง มันจริตนิสัย จิตนิสัยมันมาจากไหนล่ะ

กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน การกระทำของเรา เราฝึกหัดของเรา แล้วในชาติปัจจุบันนี้
ถ้าเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็ยับยั้งของเราด้วยสติด้วยปัญญา ด้วยสติ
ด้วยปัญญาของเรา ยับยั้งของเรา นี่ธรรมโอสธๆ ธรรมโอสธมันเกิดจากไหน

เวลาเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ฉลาดๆ เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมา
พบพระพุทธศาสนา เราเป็นบริษัท ๔ อุบาสก อุบาสิกา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับ
บริษัท ๔ “มารเอ๋ย เมื่อใดภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาของเราจะไม่เข้มแข็ง กล่าวแก้คำจาบจ้วงของ
ลัทธิต่างๆ ได้ เราจะไม่ยอมนิพพาน”

ท่านเผยแผ่ธรรมมา ๔๕ ปี พอสุดท้ายมารก็คลายมาตลอดๆ วันมาฆบูชาไง เวลามารมาออก
อ้อนออเซาะไง

“มารเอ๋ย บัดนี้ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาของเราเข้มแข็ง สามารถกล่าวแก้คำจาบจ้วงของ ลัทธิต่างๆ ได้ อีก ๓ เดือนข้างหน้าเราจะนิพพาน”

พอปลงอายุสังขารเท่านั้นนะ โลกธาตุหวั่นไหวหมดเลย พระอานนท์ โอ้โฮ! มีอะไรเกิดขึ้น ไป เฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “สิ่งใดเกิดขึ้น สิ่งที่ไม่เคยมีไม่เคยเป็นมันเป็นแล้วพระเจ้าข้า สิ่งที่ไม่เคยมีไม่เคยเป็น”

“มันเป็นเช่นนี้เองอานนท์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ ปลงอายุสังขาร ปรีนิพพาน โลกธาตุจะหวั่นไหวอย่างนี้”

พระอานนท์รู้เข้า ลูกเข้าเลย “ขออาราธนาให้อยู่ต่อ ขออาราธนาให้อยู่ต่อ”

“อานนท์ เรบอกเธอมาถึง ๑๖ ครั้ง ที่นั่นๆ ให้เธออาราธนาเรา ถ้าเธออาราธนาเรา เราจะ ปฏิเสธเธอถึง ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๓ เราจะรับอาราธนาของเธอ เธอไม่นิมนต์เราเลย เธอไม่นิมนต์เราเลย แต่เรา ปลงอายุสังขารแล้ว เธอจะมาขอ มันเป็นไปได้”

ภษัตริย์ตรัสแล้วไม่คืนคำ สัจจะ คนมีสัจจะพูดคำไหนคำนั้น เวลาตกลงไปแล้วก็ตกลงไป แล้ว จะมาอ้อเขาจะอ้อเอะกันอย่างไรไม่ได้ เวลาบอกเป็นเล่ห์ บอกให้เข้าใจได้ คนที่ฉลาดมันก็เข้าใจ ได้ แต่มารมันคลใจไป

นี่ไง อุบาสก อุบาสิกา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับเรา บริษัท ๔ เรา เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับเรา เป็นมรดกตกทอดมา ถ้ามรดกตกทอดมา ในท้องถื่นก็เป็นตำนาน ตำนานว่าพระพุทธเจ้าเคยมาที่นั่น พระพุทธเจ้าเคยมาที่นี่ มันเป็นตำนานท้องถื่น ตำนานนั้นก็เป็นตำนาน เป็นประเพณีวัฒนธรรม เป็นไว้ ให้เราปลื้มใจไป

เราปลื้มใจ เราเป็นศากยบุตรพุทธชินโนรส องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเคยเสด็จมาที่ นั้นๆ เราก็ปลื้มใจๆ ปลื้มใจ เราก็เก็บไว้ในหัวใจของเราไป เป็นประเพณีวัฒนธรรม

แต่เวลาเรามีสติปัญญาขึ้นมา เราจะค้นคว้าของเรา เราจะศึกษาของเรา องค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับเราเป็นมรดกธรรม แต่เรามาวัดมาวา เห็นใจมากนะ ขวนขวายมา มา วัดมาวานี้เห็นใจมาก ต้องปากกัศดินถีบ ต้องขวนขวาย ต้องเจาะจง มันถึงจะมาได้ไง วัดข้างๆ บ้าน พระ

เดินผ่านหน้าบ้านมันก็ยังไม่อยากจะไต่ มันต้องวิ่งไปนูน เพราะอะไรล่ะ เพราะมันลงใจๆ ตรงนี้ไง ลงใจ อริยประเพณีๆ ใจ เป็นประเพณีของพระอริยเจ้าใจ ไอ้พวกเราก็ปากกัดตีนถีบอยากจะเป็นบ้างในพยายามจะทรงธรรมวินัยอันนั้นไว้ไง นี่ไง เหงื่อไหลไคลย้อยอยู่นี่ไง

เหงื่อไหลไคลย้อยมันก็เรื่องของร่างกายใจ รักษาชีวิตไว้ทำไม รักษาชีวิตเพื่อจะวิเคราะห์หิวัจย์มันไง วิเคราะห์หิวัจย์ตรงไหน วิเคราะห์หิวัจย์หัวใจของเราเนี่ยไง ชีวิตมันคืออะไร ชีวิตคือพลังงาน ชีวิตคือไออุ่น ชีวิตคือพุทธะ แล้วมันอยู่ไหนล่ะ มันอยู่ไหน

เราพูดเทียบเคียงทางวิทยาศาสตร์ได้ ทางวิทยาศาสตร์ก็ศึกษามาแล้ว เป็นคำพูดของพระสารีบุตร พระสารีบุตรเวลากถามนักบวชนอกศาสนา ได้ปัญหาถาม “หนึ่งไม่มีสองคืออะไร” เขาตอบไม่ได้

แต่เวลาเขากถามพระสารีบุตร พระสารีบุตรตอบได้หมดเลย แล้วถามว่า “หนึ่งไม่มีสองคืออะไร” เขาตอบไม่ได้

“อยากรู้ไหม อยากรู้มาบวช” บวชแล้วท่านสอนใจ

ชีวิตคือไออุ่น ไออุ่นตั้งอยู่บนกาลเวลา กาลเวลาที่อายุขัยเรานี้ไง ไออุ่นนี้ตั้งอยู่บนกาลเวลายันสืบต่อเป็นสันตติมา มันเป็นสิ่งมีชีวิต เวลามันอุบัติ ๔ อุบัติเป็นมนุษย์ เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เวลามันอุบัติ มันเกิด กำเนิด ๔ กำเนิดแล้วมันถึงมีชีวิตมา

แล้วชีวิตมานี้ เราได้ชีวิตมาด้วยอำนาจวาสนานะ การเกิดเป็นมนุษย์นี่เป็นอริยทรัพย์ เพราะมนุษย์มีกฎหมายคุ้มครอง มนุษย์มีสิทธิทำสิ่งใดก็ได้ มนุษย์นี้มีปัญญา แต่ปัญญาของมนุษย์เขาใช้ปัญญาทางโลก เพราะมนุษย์สร้างอำนาจวาสนามา คูสิ เวลาเด็กไอคิวมันดี มันศึกษา ปัญญามันดีมาก มันเรียน มันมีปัญญามาก แต่ปัญญาอย่างนั้นมันก็อมทุกข์ของมันนะ คนจะมีปัญญามากน้อยขนาดไหนมันจะมีความทุกข์ในหัวใจไปทุกๆ ดวงใจ ในการเกิด เห็นใหม่ ในสโมสรสันนิบาตทุกดวงใจว่าแห้ว ทุกดวงใจ แม้แต่อยู่ในสโมสรสันนิบาต

แต่นี้เราเป็นชาวพุทธใช้ใหม่ เรามีสติมีปัญญาของเรา เราไปวัดไปวาของเรา ไปวัดเป็นวัดปฏิบัติ เป็นข้อวัตรปฏิบัติในหัวใจของเรา เราชวนขวยมา ขวนขวยมาเพื่อเสียดละ เสียดละสิ่งที่เป็นยาปัจฉัยเครื่องอาศัยนี้แก้โรคหิว โรคหิวโรคกระหาย เราไปบรรเทา บรรเทาใคร บรรเทาผู้ทรงศีล ผู้ทรงศีลใช้ปัจฉัยนั้นไว้ทำอะไรต่อ

ผู้ทรงศีลใช้ปัจจัยนั้น ในพระไตรปิฎกสอนไว้เลย ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนว่า ภิกษุทำกตกิจเสร็จแล้วเข้าสู่โคนไม้ เข้าสู่เรือนว่าง เข้าสู่ต่างๆ คั่นคว่ำหาใจของตน นี่ไง รักษาชีวิตไว้เพื่อคั่นคว่ำมัน เพื่อดูแลมันไง ถ้าเราคั่นคว่ำชีวิตนี้

เวลาเราเป็นชาวพุทธใช้ใหม่ เราอยากจะมีความสุขเป็นวิมุตติสุข เราจะมีความสุขในหัวใจ คุณธรรมในหัวใจมันมาจากไหนล่ะ มันมาจากการประพฤติปฏิบัติบิณฑชะ ถ้าใครมีสติ เราฝึกหัดสติของเรา ฝึกหัดๆ ถ้าฝึกหัดสติของเราละ เวลาสิ่งใดกระทบขึ้นมา ถ้าผลอปปี้ มันไปสักพักหนึ่ง พอได้สติก็เท่าทันอารมณ์ตัว มันหยุดหมด พอหยุดหมด อืม!

พอฝึกหัดไปๆ มันจะเห็นคุณค่าไง มันจะเห็นคุณค่าของสติ แล้วมันเห็นคุณค่าของปัญญาของเรา ปัญญาคืออะไร ปัญญาคือเหตุผลในหัวใจของเราไง เหตุผลที่มันคิด อารมณ์อะไร คิดอะไร ทำอะไร ทำเพื่อใคร ทำแล้วได้อะไร ปัญญามันจะคิดของมันไปไง ถ้ามันคิดอย่างนี้ คิดอย่างนี้รู้เท่าทันความคิดมันก็หยุดๆ นี่ไง คั่นหาชีวิตของตนๆ นี่ไง รักษาชีวิตไว้เพื่อศึกษามัน ถ้าศึกษามัน ใครเข้าสู่สัมมาสมาธิได้มันจะมีความสุข ความสงบ ความระงับ มีความสุข ความสงบ ความระงับ เพราะสุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

คูลี มันขวนขวาย เราทำงานเหนื่อยยากมาก เหงื่อไหลไคลย้อยเลยเพื่อหาปัจจัยเครื่องอาศัย จิตมันหมุนตัวๆ เลย เร็วกว่าความคิดมันนะ นี่ไง สิ่งที่ว่ามันคิดอยู่นี่ มันหมุนไปกับอารมณ์ความรู้สึกตลอดเวลา มันเสวยตลอด มันโดนจุดกระชากลากไปตลอด เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราใช้พุทโธๆ ให้มันสงบเข้ามา มันก็เหมือนหยุดงานไง จิตที่มันหยุดงาน จิตที่มันไม่ทำงาน จิตที่มันทรงตัวอยู่ของมันได้ มันไม่พาดพิงอารมณ์สิ่งใดๆ ทั้งสิ้น มันทรงตัวของมันอยู่นี่ มันสงบนิ่งเหมือนเรานอนหลับ เราได้นอนหลับพักผ่อนมา ทำงานมา ทำงานมาทุกข์มายาก เสร็จงานแล้วอาบเหงื่อต่างน้ำ อาบน้ำอาบทำร่างกายสะอาด ได้พักได้ผ่อนมันก็มีความสุข

จิตมันก็เหมือนร่างกาย มันก็ทำของมัน แต่เราไม่ได้ศึกษามัน เราไม่รู้มันไง เราคิดว่าเวลาเหนื่อยก็เหนื่อยเพราะเราทำงานนี่ไง เหนื่อยเพราะทำงาน เวลาหยุดงานมันก็จบใจ แต่จบแล้วจิตมันก็ไม่จบใจ ไปนั่งอยู่นั่นมันก็ยังคิดอยู่นั่นนะ นั่นยังไม่เสร็จ นี่ยังไม่เสร็จ นี่ยังไม่ได้ มันก็ยังคิดอยู่อย่างนั้นนะ เราหยุดแล้ว มันไม่หยุด ร่างกายหยุดแล้ว จิตมันไม่หยุด มันไม่ยอมหยุด

นี่ไง ธรรมโอสธๆ เรากำหนดพุทโธ บังคับมัน ถ้าใหม่ๆ ต้องฝึกหัด การฝึกหัด เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากมรดกธรรมไว้กับเรา ฝากไว้กับเราๆ เราศึกษามาทั้งหมด แต่ไม่รู้จักตัวเองเลย เวลาฝึกหัดๆ ขึ้นมา เวลามันสงบขึ้นมามันปล่อยหมด

พุทโธๆ มันก็เป็นงานอันหนึ่ง งานของจิต ถ้าเราไม่พุทโธ มันคิดอย่างอื่น ถ้าเราไม่พุทโธ มันก็ไปกว้านเอาพิษเอาภัยมาสู่มัน ให้มันพุทโธเสีย พุทธานุสติ คบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธะ นี่ไง พลังงาน ใจ พลังงานให้มันเกี่ยวกับพุทธะ เกี่ยวกับคำบริกรรม บริกรรมบ่อยครั้งเข้าๆ เวลา มันเริ่มละเอียดขึ้น มันก็ยังบริกรรมอยู่ แต่มันละเอียดขึ้นๆ จนมันบริกรรมไม่ได้ คือมันวาง พอมันวางได้ มันก็เป็นตัวของมันเอง เหมือนเราทำงานเสร็จแล้วเราได้พักผ่อนนอนหลับ เราก็สุขสบายของเรา

จิตเวลามันทำงานของมันโดยธรรมชาติของมัน มันไม่เคยหยุด หลวงตาบอกว่าคนเกิดมาเหมือนติดเครื่องยนต์แล้วไม่เคยดับเลย ความคิดเราเหมือนเครื่องยนต์ เครื่องยนต์มันติด แล้วไม่เคยดับเลย มีเครื่องยนต์อะไรบ้างทำแล้วไม่เคยดับเครื่องเลย ทำตลอดชีวิต ดับเมื่อไหร่ก็ตายเมื่อนั้น แล้วเวลา มันหยุด มันดับเครื่องได้ หยุดได้ แล้วมันยังอยู่กับเรา เรายังไม่ตาย มหัศจรรย์ขนาดไหน ถ้ามหัศจรรย์

นี่ไง เราบิณฑบาตเลี้ยงชีพ เลี้ยงชีพไว้ศึกษาชีวิต ศึกษาหัวใจของเรา ถ้าศึกษาหัวใจของเรา นะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมก็ตรัสรู้ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เทศนาว่าการธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกกัณฑ์ ทุกคำ ซึ่งเข้าไปที่หัวใจของสัตว์โลก สิ่งสัมผัสธรรมได้ๆ คือหัวใจของเรา หัวใจของเรานี้ ใครสัมผัสเข้าไปแล้วน้ำตาไหลพราก ขนพองสยองเกล้า มันสัมผัสธรรมได้ไง

มีอะไรสัมผัสธรรมได้ ดวงตาหรือ ดวงตาก็ดูหนังสือ หนังสือแล้วอ่านมันไป อะไรสัมผัสธรรม แต่เวลาจิตมันมีสติ จิตมันมีสมาธิ จิตมีปัญหา ยิ่งเกิดภาวนามยปัญญา เวลาหลวงตาท่านสอนธรรมจักร ปัญญามันหมุนตัวๆ มันมหัศจรรย์นัก มันมหัศจรรย์

คนเรามันจะได้มรรคได้ผล มันจะได้ผลตอบแทนอยู่แค่ชั่วเอี่ยมๆ อ้อหืม! มันหมุนตัวๆ มันชั่วเอี่ยมๆ แต่จับไม่ติด จับแล้วหลุดมือๆ ชั่วเอี่ยมๆ มันฝึกหัดๆ เข้าไป มันทำของมันเข้าไป มันรู้มันเห็น มันมีเหตุมีผล มันเป็นสังขารความจริง สิ่งนี้มันเกิดมาจากไหน ก็เกิดมาจากการกระทำทั้งนั้นนะ

สิ่งที่สัมผัสธรรมได้ๆ คือหัวใจของเราไง หัวใจของเราสัมผัสธรรม อันนั้นเป็นสังขาร เป็น พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมแล้วกราบธรรมๆ แสดง ธรรมจักๆ ขึ้นมา พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรมไง แล้วพระสงฆ์เราถ้าประพฤติปฏิบัติเข้าไปถ้ามีดวงตาเห็นธรรม ถ้าได้สัมผัสธรรมอันนั้นมามันจะเห็นคุณค่าของมันไง

ธรรมะเหนือโลกๆ มันมีคุณค่าเหนือทุกๆ อย่าง ในโลกสิ่งที่มีอยู่นี้สู้ธรรมะไม่ได้ ถ้ามันสู้ ธรรมะได้ มันเหนือกว่าธรรมะ พระจะไม่เหลือเลย พระไปอยู่กับสิ่งที่มันเหนือกว่าธรรมะนะ

พระเวลาสละโลกมา แล้วพยายามชวนชวายอยู่นี้เพราะมีเป้าหมาย เพราะมีเป้าหมาย เป้าหมาย คือสิ่งสังขารอันนั้น สิ่งสังขารที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้นั้น แล้วองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยนี้ไว้ เรามีเป้าหมายของเรา เราถึงชวนชวายไป **จะทุกข์จะยาก จะทุกข์ จะยากเพื่อจะเข้าหาเป้าหมายนั้น จะทุกข์จะยากเพื่อจะพ้นจากทุกข์นั้น** ไอ้ของเรามันทุกข์มัน ยาก มันซ้ำซาก ทุกข์อย่างนี้ ทุกข์แล้วทุกข์อีก ทุกข์หมุนเวียนอยู่นั่นนะ ทุกข์ไม่จบไม่สิ้น แต่อัน นี้ทุกข์แล้วสิ้นนะ

ทุกข์กับโยม ทุกข์กับงานการทางโลก งานการทางโลก หลวงตาท่านพูดประจำ อย่าพูดนะ ถ้าใครยังไม่ประพฤติปฏิบัติ อย่ามาพูดว่าทำงานหนักๆ ถ้าทำงานหนัก ทางจงกรม นั่งสมาธิหนักหนา สาส์สการรังเพราะอะไร เพราะมันต้องสละชีวิตหนักหนาสาส์สการรังเพราะมันต้องสละชีวิต

ถ้ากิเลสมันหลอก สิ่งใดจะตายก่อนๆ ของคู่น้ำ อะไรตายก่อน ชีวิตนี้สละเลย เอาชีวิตนี้แลก มา เอาชีวิตนี้แลกมา ที่นี้มันแลกมา นี่ทำงานอย่างนี้ พูดอย่างนี้บอก โอ๊ย! ไม่ปฏิบัติ กลับบ้านดีกว่า กลัว

พูดถึงเวลาเข้าไปถึง มันถึงมีคุณค่าไง คำว่า “ธรรมะมีคุณค่าเหนือโลกๆ” มันเหนือโลกเพราะ มันมีคุณค่าเหนือทุกๆ อย่าง

เห็นไหม ลูกหลานเรา ปู่ย่าตายายพอได้ลูกหลานคนแรก โอ้โฮ! เหล่ากัน อุ่มก้นนำดูเลย นั่นมี การเกิด ที่ไหนมีการเกิด ที่นั่นมีความทุกข์ เวลามันสิ้นกิเลสไปแล้วมันไม่เกิด ไอ้เกิดกับไม่เกิดนี้แหละ เวลาเรามีลูกหลาน ลูกหลานเกิด โอ้โฮ! ไข่แดงนะ ชื่นชม รับขวัญๆ

เกิดมาด้วยการกำมีเอนะ ของกูๆ นะ ร้องไห้ กำเต็มทีเลยนะ เวลาคนมันตายเนาะ แบบหมด
เลย จงดูข้า ไม่มีสิ่งใดอยู่ในมือเลย เวลาคนตายนี้แบบหมดเลย แบบหมดเลย แต่เวลาเด็กมันเกิดมัน
กำนะ กำ มันยึดมันถือมันของมัน

เวลาเราก็อึ้งนมกันๆ ใจ แต่เวลาตายล่ะ สิ่งที่ธรรมชาติเหนือโลกๆ เหนือตรงนี้ใจ เหนือโลก
เหนือสงสาร เหนือทุกอย่าง อย่าง ฉะนั้น เวลาคนทำมันต้องทำจริงๆ ใจ ทำจริงๆ

โลกเรา เห็นใหม่ ประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธก็เรื่องหนึ่ง ปฏิบัติตามประเพณี ครูบา
อาจารย์ของเราภาคฐานให้สังคมมีความเชื่อมั่น ถ้าปฏิบัติ ปฏิบัติกันพอบรรเทาทุกข์ อันนั้นก็ปฏิบัติ
เป็นการสมัครเล่น ปฏิบัติเหมือนออกกำลังกายตอนเช้าเพื่อรักษาสุขภาพร่างกาย ใอันนั้นก็ปฏิบัติเพื่อ
รักษาสุขภาพจิต รักษาสุขภาพจิตไม่ให้เห็นจิต เพราะจิตมันไม่ให้เห็น

แต่ถ้าปฏิบัติตามความเป็นจริง จิตเห็นอาการของจิต จิตภาวนาขึ้นมาใช้วิปัสสนาญาณเข้าไป
เข้าไปชำระล้างขึ้นไป เวลากิเลสมันต่อต้าน อย่างที่ว่าต้องสละชีวิตกันเลย

ถ้าไม่สละชีวิต มันบอกว่าตายๆ เลิก จะได้จะเสีย เลิกทุกที จะได้จะเสีย พักไว้ก่อน ไม่กล้า
เอาจริงเอาจังไป

แต่เวลาเอาจริงเอาจัง อะไรตายก่อน พอผลล่ะ! กิเลสตาย คนไม่ตาย กิเลสตาย ถ้ากิเลสตาย เห็น
ใหม่ นี่คือมาตรฐานของครูบาอาจารย์ของเราไป

แต่อย่างพวกเรารู้สึกขี้ขลาดก็พยายามมีจุดยืนของเรา ต้องมีจุดยืน มีสติปัญญาเนะ อย่าให้ใครปั่น
หัว อย่าให้ใครชักนำ กาลามสูตร ไม่เชื่อแม้แต่อาจารย์ของตนสอน ไม่เชื่อแม้แต่พระสงฆ์พูด เราฟังแล้ว
กลับไปวิเคราะห์วิจัย มันจะเป็นสติปัญญาของเราได้หรือไม่ เราไปคิดใคร่ครวญดู จริงหรือไม่จริง เป็น
ประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ มันเป็นประโยชน์กับเรา สิ่งนั้นเก็บไว้ สิ่งใดที่ไม่เป็นประโยชน์ โยนทิ้ง
มันไป อย่าเชื่อ เอวัง